

آیین نامه تعریف، تصویب، اجرا و نظارت بر پروژه های پژوهش و فناوری وزارت نفت

مقدمه

در راستای تحقق اهداف مندرج در نظام جامع راهبردی پژوهش، فناوری و نوآوری صنعت نفت و به منظور ایجاد شفافیت در امور اجرایی پروژه های پژوهشی وزارت نفت این آیین نامه تدوین و ابلاغ می شود. بر این اساس، این آیین نامه فرآیند تعریف، تصویب، اجرا و نظارت بر پروژه های پژوهش و فناوری وزارت نفت را مشخص نموده و نقش حوزه های مختلف در این عرصه را تعیین می کند.

ماده ۱- تعاریف، اختصارات، مفاهیم

الف) تعاریف:

برای آگاهی از تعاریف و ارتباط ساختاری، مرتبط با پژوهش پایه، پژوهش کاربردی، پژوهش توسعه ای، فناوری و محصول نظام جامع پژوهش، فناوری و نوآوری صنعت نفت، مجریان سطح ۱ اجسام مرکز و پیرامون با HUB، مجریان سطح ۲ (تطلب های پژوهش و فناوری) و مجریان سطح ۳ (شرکت های توسعه دهنده محصول یا Developer).
به تعاریف مندرج در نظام جامع راهبردی پژوهش، فناوری و نوآوری وزارت نفت رجوع شود

ب) اختصارات:

منظور از عناوین ذیل در این آیین نامه، موارد مندرج در مقابل هر یک می باشد.
شورای سیاستگذاری: شورای سیاستگذاری و نظارت راهبردی پژوهش و فناوری وزارت نفت
معاونت: معاونت پژوهش و فناوری وزارت نفت
مدیریت: مدیریت های پژوهش و فناوری شرکت های اصلی
امور پژوهش و فناوری: امور پژوهش و فناوری شرکت های تابعه
نظام نامه: نظام جامع پژوهش، فناوری و نوآوری صنعت نفت
سپد: سپد پژوهش و فناوری (پورتفلیو)
شرکتهای اصلی: شرکت های اصلی تابعه وزارت نفت
اولویت: اولویت طرح های پژوهش و فناوری

ج) مفاهیم:

۱- ویژگی های طرح پژوهش، فناوری و نوآوری:

طرح پژوهش، فناوری و نوآوری، طرحی است که دارای استمداد حل یک مشکل و یا تولید یک محصول دارای مشتری و بازار باشد و نهایتاً سهمی از ارزش افزوده حاصله از کسب دانش فنی در اجرای طرحهای بنگاهی را فراهم آورد. لذا:

۱-۱- طرحهای پژوهشی می تواند در قالب طرحهای راهبردی، مراحل مطالعاتی برای تدوین اهداف، استراتژیها، سیاستها، برنامه ها، ساختارها و مقررات، دستورالعمل ها... را طی نموده و در نهایت شرایط را برای حل یک مشکل فراهم نمایند.

۱-۲- طرحهای پژوهش و فناوری می توانند در قالب طرحهای، مطالعاتی، تولید آزمایشگاهی، تولید نیمه صنعتی، تولید محصول و تولید تجاری اجرا گردند و متناسب ارزش فنی / اقتصادی طرح، دارای استمداد تولید مقاله، تولید دانش فنی، پتنت، لیسانس، تولید محصول نمونه و تولید محصول تجاری باشد. ریزش و غربال طرحهای پژوهش و فناوری از مرحله مطالعات و تولید مقاله تا کسب دانش فنی و مهندسی پایه و تولید محصول تجاری بر اساس شاخصهای فنی / اقتصادی هر مرحله اجرای طرح بوده ولی بهرحال می بایستی در هر مرحله نیز، دارای ارزش افزوده قابل اندازه گیری باشد.

۱-۳- بهحفاظ اهمیت و ارزش و اولویت محل تاثیر گذاری، طرحهای پژوهش و فناوری دارای شاخص های ساختاری ذیل است:

۱-۳-۱- در تطابق و حمایت از استراتژیهای کسب، کار بنگاهی، منجر به ایجاد دانش فنی و مهندسی پایه طرحهای توسعه بنگاهی می گردد و دارای سهمی در ارزش افزوده بعنوان تامین کننده دانش فنی در تولید محصول جدید بنگاه خواهد بود.

۱-۳-۲- در قالب طرحهای نوآوری با تامین دانش فنی، حل یک مشکل عملیاتی بنگاه را فراهم نموده و با اجرای طرح رفع مشکل عملیاتی، امکان ارتقاء ارزش افزوده بنگاه حاصل می گردد. بدیهی است در این گونه طرحها می بایستی سهم ارزش افزوده طرحهای پژوهش و فناوری در کل منابع طرح قابل محاسبه و اندازه گیری باشد.

۱-۳-۳- با کاهش هزینه و مصرف هزینه منابع تولید بنگاهها، افزایش بهره وری بنگاه را فراهم نموده و دارای سهم در ارزش افزوده حاصل از اجرای طرحهای ارتقاء بهره وری بنگاه باشد.

۱-۳-۴- افزایش ضریب بازیافت و اصلاح برداشت نفت و گاز در قالب طرح های تدوین استراتژی ها، سیاستها، ساختارها و دستورالعمل های راهبردی حل مشکلات، بهینه سازی مصرف انرژی، ساخت مواد و تجهیزات و ماشین آلات، خلق و توسعه دانش فنی، فرایندهای اصلی پتروشیمی و پالایش نفت و گاز، فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT) که عمدتاً بر خواسته از نیاز های مبنی بر اهداف، استراتژی های عملیاتی و توسعه ای شرکت های

اصولی و تابعه سبد پژوهش و فناوری صنعت نفت تشکیل می گردد. این سبد مبتنی بر سه ورودی اصلی ملون می شود:

۱-۴-۱- پروژه های دانش فنی و مهندسی پایه برای اجرای طرح های توسعه ای، مستخرج از برنامه های مدیریت برنامه ریزی تلفیقی شرکتهای اصلی و فرعی و مصوب شرکتهای

۱-۴-۲- مشکلات و تنگناهای موجود مستخرج از شرکت های تابعه و واحدهای عملیاتی (مطالعات عملیاتی)

۱-۴-۳- طرح های پژوهشی راهبردی (چشم اندازی) و موضوعات راهبردی مستخرج از مطالعات و آینده پژوهی در بخش های مختلف صنعت نفت (فرصت های پیش رو)

۱-۵-۱- ساختار طرحهای پژوهش و فناوری و نوآوری

ساختار طرحهای پژوهشی و فناوری و نوآوری دارای استعداد ایجاد رابطه یکپارچگی با سه عامل (زیر بخش) شامل:

۱-۵-۱-۱- عامل قلب پژوهش و فناوری و تامین کننده انواع تجهیزات. (مجریان سطح ۲) که شامل کلیه مراکز علمی و تحقیقاتی کشور است

۱-۵-۱-۲- عامل ارزیابی ایده، حل مشکل و تولید محصول نیمه صنعتی در قالب عامل توسعه دهنده فناوری. (مجریان سطح ۱)

۱-۵-۱-۳- عامل ایجاد واحد کامل تولید برای اولین محصول تجاری خواهد بود. (توسعه دهنده محصول DEVELOPER). (مجریان سطح ۳)

۱-۵-۱-۴- تصمیم دهنده در پژوهشگاه و دانشگاه که حسب آئین نامه تعیین خواهد گردید.

۱-۵-۱-۵- در اجرای هر طرح پژوهشی و فناوری شرط مشارکت سه عامل فوق الذکر الزامیست.

کلیه مراکز علمی و دانشگاههای دارای استعداد قلب پژوهش و فناوری، و قابل ارزیابی برای استعداد توسعه دهنده فناوری هستند. و در این آئین نامه بعنوان مجریان سطح ۲ شناخته می شوند. پژوهشگاه صنعت نفت، دانشگاه صنعت نفت، موسسه مطالعات بین المللی انرژی، شرکت پژوهش و فناوری پتروشیمی، پژوهشگاه ازدیاد برداشت دارای استعداد مجریان سطح ۱ بوده و به میزان ظرفیت های سازماندهی شده نقش مجریان سطح ۱ را در اجرای طرحهای پژوهش و فناوری به عهده خواهند داشت. پیمانکاران، مجریان طرح، تامین کنندگان منابع مالی و سازمان های تامین کننده منابع مالی خطر پذیر دارای استعداد توسعه دهنده محصول می باشند و بعنوان مجریان سطح ۳ شناخته می شوند. در طراحی پیشنهادات اجرای طرح های پژوهش و فناوری، مشخصات ساختاری منابع هر عامل (زیر بخش)، مشخص و معین گردیده و اولویت بندی طرحها در سبد پژوهش و فناوری صنعت نفت بر اساس ارزشهای نسبی استراتژیک و فنی اقتصادی هر طرح خواهد بود، لذا نقش، سهم، وظایف، مسئولیتها و منابع هر زیر بخش (عامل) در قالب قراردادهای فی مابین و قرارداد یکپارچه با کارفرما منعقد و تعیین می شود.

ماده ۲- نحوه تعیین و تصویب اولویت ها

۲-۱- برنامه های ۳ تا ۵ ساله مصوب پژوهش و فناوری شرکت های اصلی که بر اساس سبد پژوهش و فناوری

وزارت نفت تدوین شده اند، به عنوان معیار اصلی تعیین و انتخاب اولویت ها می باشند. این برنامه ها پس از

تصویب در شورای هماهنگی و برنامه ریزی پژوهش و فناوری شرکت های اصلی، در اختیار معاونت قرار گرفته و نظارت این معاونت بر مبنای این برنامه ها می باشد.

شاخص های ارزیابی و تعیین اولویت ها در سبد بر اساس فرم های (۲۹۱) پیوست به استناد نظامنامه و مفاد مندرج در این آیین نامه به شرح زیر است:

شاخص های مرتبط با اهداف برنامه پنجساله صنعت نفت، شاخص های مرتبط با آثار و پیامدهای سرمایه گذاری، شاخص های مرتبط با ساختار اجرایی و صلاحیت مجریان، شاخص های مرتبط با نحوه تأمین منابع مالی، شاخص های مرتبط با پتانسیل تجاری شدن و بازار، شاخص های مرتبط با ارزشیابی ریسک، شاخص های مرتبط با امکان منجی اقتصادی و فنی و شاخص های تعیین ناظرین با صلاحیت.

۲-۲- نمودار گردش کار تصویب طرح ها/پروژه ها و عقد قرار داد بر اساس نمودار پیوست ۳ این آیین نامه می باشد. مراحل تصویب شامل جمع آوری، ارزیابی و تعیین الویت های کلیه مشکلات راهبردی، عملیاتی و طرحهای توسعه ای صنعت نفت بوده که از شرکتهای فرصی آغاز و با طی مراحل خریدال گری مدیریت های پژوهش و فناوری شرکتهای اصلی و معاونت پژوهش و فناوری وزارت نفت در شورای سیاستگذاری مصوب و توسط معاونت پژوهش و فناوری ابلاغ می گردد.

اولویت های سالانه شرکت های اصلی که بر مبنای برنامه های ۳ تا ۵ ساله تعیین شده، پس از تصویب شورا سیاستگذاری و ابلاغ، جهت نظارت و تطبیق با عملکرد، در اختیار معاونت خواهد بود.

۲-۳- پس از تصویب و ابلاغ اولویت های سالانه شرکت های اصلی از سوی معاونت، شرکت ها مجاز به شروع فرآیند انتخاب مجری و انعقاد قراردادهای پژوهش و فناوری خواهند بود.

تبصره: طرح ها و پروژه های شرکت های اصلی و شرکت های تابعه که از محل ۱٪ درآمد عملیاتی تامین میگردند طی فرایندی که معاونت ابلاغ می نماید به مراجع بالاتر جهت اخذ تاییدیه ارسال و کار سازی خواهد شد.

ماده ۳- انتخاب مجریان و انعقاد قراردادهای پژوهش و فناوری

۱-۳- شرکت های اصلی موظفند که مطابق با نظام نامه و مندرجات ذیل قسمت ۵-۶ آن اقدام به انتخاب و تعیین مجریان سطح ۱ برای انجام پروژه های پژوهش و فناوری بنمایند.

۲-۳- انتخاب مجریان سطح ۱ و تهیه اسناد قرارداد توسط مدیریت پژوهش و فناوری شرکت های اصلی و همچنین امور پژوهش و فناوری شرکت های تابعه انجام می شود.

۳-۳- قراردادهای پژوهش و فناوری به امضای مدیرعامل شرکت مربوطه می رسد و در این قراردادها مدیریت پژوهش و فناوری شرکت های اصلی یا امور پژوهش و فناوری شرکت های تابعه، به نیابت از کارفرما وظیفه تعیین الزامات فنی و نحوه انتقال دانش به بنده شرکت بهره بردار را بر عهده دارند. در این رابطه نماینده ای از شرکت های اصلی به منظور آگاهی از فرایند انجام کار در شوراهای تصمیم گیری مجریان سطح ۱ مرتبط با کار حضور خواهند داشت.

۳-۴- مدیریت پژوهش و فناوری شرکت های اصلی یا امور پژوهش و فناوری شرکت های تابعه، نقش ناظر را در قراردادهای پژوهشی مربوطه بر عهده داشته و بر مراحل اجرایی پروژه ها و خروجی های آنها از طریق تعامل فعال با مجریان نظارت می کنند.

۳-۵- مجریان سطح ۱ (عاب) با همکاری کارفرما و یا بهره بردار و از طریق شکل دمی به شوراهای تصمیم گیری، اقدام به طراحی نحوه اجرای پروژه ها نموده و مجریان سطح ۲ (تعلب های پژوهش و فناوری) و سطح ۳ (شرکت های توسعه دهنده Developer) را انتخاب می نمایند.

تبصره ۳: تعاریف و فعالیت های کامل مجریان سطح ۱ تا ۳ در نظام نامه در بندهای و طی قسمت ۶-۵ آمده است.

ماده ۴- انتقال دستاوردها و بهره برداری از نتایج پروژه های پژوهش و فناوری

۴-۱- دستاوردهای پروژه های پژوهش و فناوری شامل دانش فنی، تکنولوژی و یا محصولات توسعه یافته توسط مجریان سطوح ۲ و ۳ از طریق مجریان سطح ۱ و در تعامل با شرکت های کارفرما یا بهره بردار به بنده صنعت نفت انتقال می یابد.

۴-۲- مجریان سطح ۱ نقش محل اتباضت دانش در صنعت نفت را بر عهده داشته و نتایج و دستاوردهای حاصل از قراردادها را در خود اتباضت نموده و به شرکت های کارفرما انتقال می دهند.

۴-۳- مدیریت پژوهش و فناوری شرکت های اصلی یا امور پژوهش و فناوری شرکت های تابعه، وظیفه نظارت بر انتقال دستاوردهای پژوهشی به بنده شرکت های بهره بردار را بر عهده داشته و برای این منظور اقدام به تشکیل کمیته های تخصصی با حضور مجریان سطوح ۱ تا ۳ و نمایندگان شرکت بهره بردار می نمایند.

تبصره ۴: تمیز نحوه تقسیم منافع حاصل از مالکیت فکری دستاوردهای پژوهشی فیما بین سطوح ۱-۳ و شرکت کارفرما یا بهره بردار بر اساس دستورالعمل مربوطه ابلاغ می شود.

ماده ۵- نحوه تخصیص منابع مالی به پروژه های پژوهش و فناوری

منابع مالی پژوهش و فناوری صنعت نفت بر اساس دو ورودی اصلی شکل می گیرد:

الف- منابع پژوهش و فناوری حاصل از درآمد های عملیاتی شرکت ها بر اساس قوانین بودجه سالانه کشور

ب- منابع پژوهش و فناوری حاصل از بودجه های انتقال فناوری در طرح های توسعه

فرآیند و نحوه تخصیص این منابع مالی بر اساس مفاد مندرج در نظام نامه و ساختار مالی و هزینه های یک طرح

پژوهش و فناوری براساس سه حوزه مرکز و پیرامون (هاب)، قطب های پژوهش و فناوری و مراکز تولید و

توسعه دهنده محصول به نسبت حداکثر تا ۱۰٪ بابت مهندسی پایه و تولید دانش فنی و تا سقف ۹۰٪ بابت هزینه های

احداث یک واحد عملیات تولیدی در نظر گرفته می شود.

پ- پروژه هایی در اولویت هستند که از نوع طرح های توسعه ای بوده و به لحاظ تأمین منابع از محل سهم پژوهش

و فناوری در سرمایه گذاری خارجی تأمین گردند

ج- اولویت بعدی در انتخاب طرح ها بلحاظ مالی از محل سهم پژوهش و فناوری در سرمایه گذاری داخلی و از

محل سهم پژوهش و فناوری مصوب و یک درصد می باشد.

چ- اجرای طرح ها زمانی از اولویت بالا برخوردار است که همه هزینه ها از تحقیق تا تولید در طرح ملاحظه شده و

مشارکت سه سطح از مجریان براساس نظام نامه به شکل انعقاد قرارداد دیده شده و قرارداد منعقد شده باشد.

ماده ۶- نظارت کلان بر فرآیند پروژه های پژوهش و فناوری

نظارت کلان بر حسن اجرای این آیین نامه بر عهده معاونت بوده و از طریق دریافت گزارشات دوره ای

۶ ماهه و یک ساله اقدام به ارزیابی و نظارت کلان بر پروژه ها و دستاوردهای پژوهش و فناوری می نماید.

مدیریت های پژوهش و فناوری شرکت های اصلی با تجمیع گزارشات شرکت های تابعه موظفند که گزارشات

دوره ای مربوطه را به معاونت ارایه نمایند.

این آیین نامه با یکم مقدمه در ۶ ماده و ۴ تبصره در تاریخ

شرکتهای اصلی و تابعه قابل استناد و لازم الاجرا می باشد.

سید محمود میر کافلی

وزیر نفت

